

(Фонд стратешке културе, 02.6.2010)

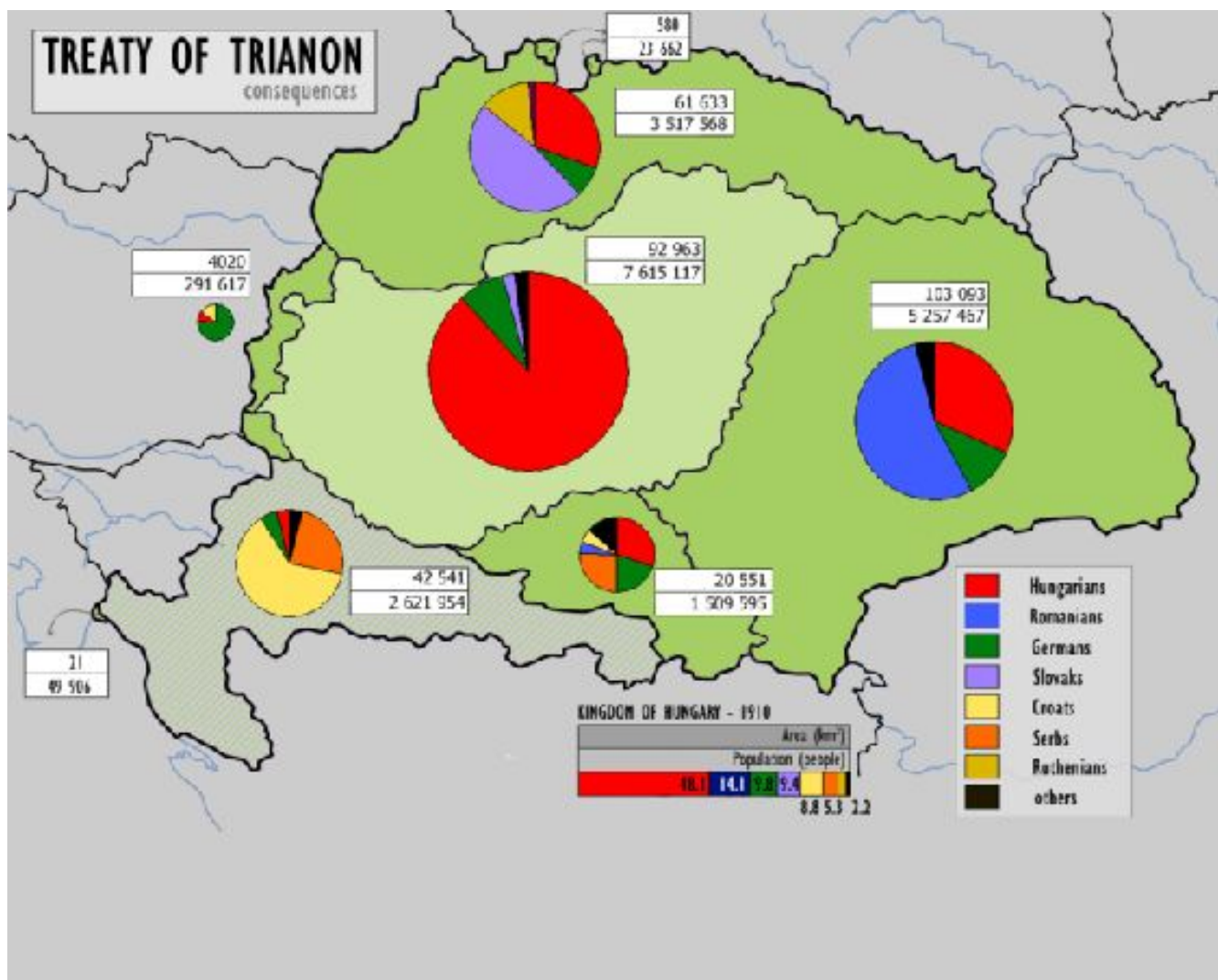

Пре 90 година, 4. јуна 1920. године, подкарпатски Русини, Словаци, Румуни, Хрвати, Срби и њихове дијаспоре широм света славили су своје ослобођење од вековног мађарског ропства. Тог дана у Тријанонској палати у Версају између земаља–победница у Првом светском рату и Мађарске потписан је Тријанонски мировни споразум.

Споразум је фиксирао ону правну ситуацију која је фактички настала у Подунавској низији после рата. У резултату је Мађарска остала без две трећине своје територије и становништва, поред осталог и три милиона етничких Мађара. За њу је то време било време националне трагедије и понижења. Након доласка на власт диктатора Миклоша Хортија поводом закључивања споразума у земљи је проглашена свеопшта жалост, и све званичне заставе остале су спуштене на пола копља све до 1938. године. У школама су се сваког дана пре почетка наставе ђаци молили за уједињење отаџбине.

Као накнада за подршку нацистичкој Немачкој Тријанонски споразум је ревидиран 1938-41. године. „Правична“ бечка арбитража омогућила је Мађарској да поврати део земаља изгубљених 1920. године: север Румуније, југ Словачке и Подкарпатску Русију. Године 1941. Немци су заузели Југославију и Мађарској придодали још и Војводину. На свим враћеним територијама, заједно са Мађарима и другим народима, живели су и подкарпатски Русини. После Другог светског рата све су те одлуке анулиране. И Мађарска данас постоји у границама које су дефинисане управо Тријанонским споразумом. Изван тих граница – у Румунији, Словачкој, Аустрији, Војводини и на Украјини – остале су значајне мађарске националне мањине.

А у самој Мађарској, опет, са статусом националних мањина, живе потомци бивших поданика Мађарске круне из горе наведених држава. На пример, у Подкарпатској Русији (Закарпатска област Украјине) живи више од 150 хиљада аутентичних Мађара. Међутим, ту живи још и око 800 хиљада Русина, а такође Румуна, Немаца, Рома, Словака, Украјинаца, па чак и Руса, који сасвим могу сачинити реченицу на мађарском, а чији преци се нису померали с места, али су, по правилу, без нарочитих формалности, веома често мењали држављанство, узимајући при том и мађарско. Последњи пут то се догодило 1938. године и трајало до 1944. године. По историјским мерилима – то се десило синоћ.

Мапа поделе Мађарске краљевине по Тријанонском споразуму 1920. године

Након доласка на власт у Мађарској ове године десничарске партије ФИДЕС, која је на изборима учествовала под изразито националистичким паролама, догађаји у бившој Краљевини почели су се развијати великом брзином.

ФИДЕС је 17. маја поднео мађарском парламенту пакет нацрта закона, међу којима и закон о двојном држављанству. О томе је у Будимпешти подробно информисао потпредседник ФИДЕС-а Лајош Коша. Амандмани на закон о држављанству, по његовим речима, олакшавају давање двојног држављанства Мађарима, који живе у иностранству, а при том немају стално место боравка у Мађарској. „Лицима мађарског порекла, која су раније имала мађарско држављанство, али су остала без истог због различитих

међународних споразума, или због различитих правних норми замаља у којима сада живе, ми бисмо желели да им омогућимо поједностављење могућности стицања мађарског држављанства“ .

Мађарски парламент је 26. маја 2010. године гласовима 344 посланика уз три гласа против (социјалиста, међу њима и бившег премијера Ф.Ђурчања), пет уздржаних (тројица социјалиста и двојица из партије „Политика може бити другачија“) и неколико одсутних (парламент укупно броји 386 посланика), усвојио амандман на закон о држављанству.

Резултате гласања мађарски парламентарци пропратили су аплаузима у стојећем ставу.

И сада сваки грађанин земље која се граничи са Мађарском није у обавези да подноси документа о томе, да су његови преци имали мађарско (аустро-угарско) држављанство, јер ће бити довољна само изјава о томе да подносилац захтева за држављанство зна како-тако мађарски језик (под условом да ти кандидати за грађане Мађарске раније нису били осуђивани по мађарским законима, да их не гони мађарски суд и да пријем у држављанство не представља опасност по безбедност Мађарске републике).

Мађарско држављанство даваће се на основу подношења индивидуалног захтева. Захтеве примају матичне канцеларије, мађарски конзулати или специјалне установе које овласти мађарска влада. Разматрање захтева треба да се обави по убрзаној процедури – у року од три месеца.

Међународно-правни основ за давање држављанства „иностраним Мађарима“ у Будимпешти сматрају неспорним. „Држава суверено доноси одлуке о нормама давања права на држављанство на основу сопствене независности“, - пише у закону. Иницијатори закона такође истичу, да је у мађарском правном пољу одлука о поједностављеној процедури давања држављанства већ постојала 1986. године поводом случаја „Чанге“ - у то време радило се о дијаспори у Молдавији (Румунија), то јест, територији изван бивше Мађарске, о етничким групама које говоре мађарски...

Парламент Мађарске је 31. маја донео закон, којим се 4. јуни – годишњица Тријанонског споразума – проглашава „Даном народне солидарности“. Потписани пре 90 година

споразум означен је као „највећа трагедија мађарског народа“, **и изражена неопходност да се одрже преговори о свим конфликтима, који данас проистичу из „Тријанона“**

. Такође је речено, да су „сви чланови и све заједнице Мађара, који су доспели у 'кабалу' (израз се може тумачити различито и значити: ропство, подчињеност, зависност, јарам – прим. прев.) суседних држава, део јединственог и целовитог мађарског народа, чија солидарност не познаје границе. Истовремено је та њихова солидарност елеменат њихове личне и друштвене идентификације“.

На донете законе у Мађарској први су веома болно реаговали њихови северни суседи. Кабинет министара Словачке хитно је елаборисао нацрт закона о уношењу измена у закон Словачке о држављанству. Сазвана по хитном поступку седница словачког парламента већ је у првој редакцији подржала нацрт закона, са претпоставком да ће он бити и усвојен у режиму „по хитном поступку“.

А даље је постало све вруће! На ванредном заседању по процедури „по хитном поступку“ парламент Словачке је у целини усвојио амандман о држављанству. „За“ је гласало 90 од присутних 115 посланика, седморица су била против, седамнаест њих није учествовало у гласању. Ако закон потпише председник Словачке, онда ће од 17. јула, у тренутку добијања другог држављанства, грађанин Словачке аутоматски остати без словачког држављанства... Међутим, може се претпоставити да председник неће потписати тај закон, јер би то значило грубо кршење устава земље, којим се не предвиђа процедура принудног лишавања држављанства.

А како ствари стоје у другим земљама – суседима Мађарске? Нови шеф МИП Мађарске Јанос Мартони већ је успео да посети седам суседних држава, и ни једна од њих, осим Словачке, није против нових измена у мађарском закону о држављанству.

У Словенији мађарска мањина чини тек 0,4 процента, у Хрватској – 0,1 проценат, Србија намерава да пријатељује са Мађарском јер је актуелно српско руководство намерачило да се евроинтегрише, а Мађарска ће од 1. јануара председавати Европском унијом.

У Румунији, опет, дају предност уздржавању од коментара, јер власти те земље и саме издају грађанима Молдавије и житељима Подкарпатске Русије румунске пасоше.

Пише: Александар Русин
четвртак, 03 јун 2010 10:02

Румунија је, заправо, и била детонатор мађарских догађаја. Зашто би Румуни могли, а Мађари не?!

Усвајање у Мађарској амандмана на закон о држављанству изазвало је нервозу у САД и Канади. Данас Мађар, који живи у Румунији, Србији или на Украјини, за улазак на територију Канаде или Сједињених Држава, мора да добије визу. А усвојени амандман ту препреку за пресељење у Америку анулира.

Издавање пасоша „иностраним Мађарима“ уноси хаос и у шенгенску зону. Украјина и Србија нису чланице Европске уније. Румунија, иако је чланица ЕУ, није у шенгенском простору. Брисел се за сада држи неутрално. „Свака земља има суверено право да решава питање држављанства“ - изјавио је Метју Нојман, портпарол европског комесара за питања човекових права Вивиан Рединг...

Занимљиво је како ће реаговати „бело-плава“ Украјина – са остацима њене „наранџасте“ опозиције – на тај корак мађарског парламента?

Закон о држављанству Украјине не предвиђа да грађани Украјине могу истовремено имати држављанство друге државе, али украјинским законом није предвиђено ни одузимање држављанства. Отуда и једноставни закључак: до средине 2011. године Украјина ће остати без четврт милиона својих грађана, оних „као“ Мађара и непризнатих подкарпатских Русина, јер тешко да они неће искористити шансу да побегну у шенгенску зону. Вероватно ће побећи заједно са наменованим из Кијева у Ужгороду генерал-губернатором русинског порекла...

Како Москва гледа на све то?

Златоглава престоница „мучи“, а то ћутање је вишезначно.

А можда у том ћутању и нема баш нечег вишезначног?

Брзи воз „Москва – Будимпешта“ или ревизија Тријанона

Пише: Александар Русин
четвртак, 03 јун 2010 10:02

Можда је у питању једноставно непоимање оног што се дешава на периферији Руског света?

А можда ће и још неколико стотина хиљада неких тамо подкарпатских Русина, који воде какву-такву борбу за славенски идентитет, нестати са бескрајних руских простора и распинути се у „цивилизованој Европи“?... А и ђаво нек их носи! Мање ће бити претендената на тако жељену и дефицитарну „руску карту“!